

K O M U N I K A T
Z B A D A Ń

Warszawa, sierpień 2010

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/110/2010

PO WYBORACH PREZYDENCKICH

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
4 lutego 2010 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Tegoroczne wybory prezydenckie odbyły się kilka miesięcy przed terminem i przebiegały w szczególnych okolicznościach. Po tragicznej śmierci prezydenta Lecha Kaczyńskiego, spodziewanego kandydata PiS w tych wyborach, do wyborczej rywalizacji przystąpił jego brat Jarosław. W tej sytuacji zamiast – jak oczekiwano – łatwego zwycięstwa kandydata PO, walka między oboma głównymi rywalami była dość wyrównana, a wynik wyborów nie był tak oczywisty, jak początkowo sądzono.

W lipcowym sondażu¹ zamieściliśmy kilka pytań podsumowujących niedawne wybory prezydenckie.

DEKLARACJE DOTYCZĄCE UDZIAŁU W WYBORACH

W naszym ostatnim badaniu przed wyborami prezydenckimi, realizowanym mniej więcej na tydzień przed I turą, udział w nich zapowiadało 78% dorosłych Polaków². Rzeczywista frekwencja była aż o 23 punkty procentowe niższa od deklarowanej. Ostatecznie 20 czerwca do urn poszło niemal 55% uprawnionych do głosowania. Po upływie blisko miesiąca od I tury wyborów o udziale w nich zapewniało 66% ankietowanych, a więc o 11 punktów więcej, niż faktycznie poszło do urn. Jak widać z powyższych danych, deklaracje dotyczące uczestnictwa w głosowaniu – zarówno sprzed wyborów, jak i powyborcze – różnią się znacznie od faktycznych zachowań Polaków. Przy czym deklaracje czynione *ex post* są bliższe prawdy niż przedwyborcze zapowiedzi. Jest to zrozumiałe – przed wyborami część osób deklaruje udział w głosowaniu w dobrej wierze, jednak z przyczyn obiektywnych nie udaje się jej zrealizować swoich planów. O ile różnicę między frekwencją zapowiadaną a rzeczywistą można tłumaczyć na wiele sposobów (wskazując na różnego rodzaju przyczyny, które uniemożliwiły czy też utrudniły potencjalnym wyborcom dotarcie

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (242) przeprowadzono w dniach 8 – 14 lipca 2010 roku na liczącej 899 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

do urn), o tyle rozbieżność między faktycznymi zachowaniami wyborczymi a składanymi *ex post* deklaracjami trudno wyjaśniać inaczej niż swego rodzaju poprawnością obywatelską, która nakazuje badanym nie przyznawać się do – ich zdaniem – niewłaściwych zachowań, a do takich zaliczyć można absencję wyborczą.

Podobnie było w przypadku uczestnictwa w II turze wyborów prezydenckich. Do urn poszło nieco ponad 55% uprawnionych do głosowania, podczas gdy w powyborczym badaniu swój udział w nich deklarowało ponad dwie trzecie (68%).

Tabela 1

	I tura 20 czerwca 2010 roku	II tura 4 lipca 2010 roku
Odsetek osób deklarujących udział w wyborach prezydenckich – ostatni pomiar przed wyborami	78%	–
Rzeczywista frekwencja	54,94%	55,31%
Odsetek osób deklarujących <i>ex post</i> udział w wyborach	66%	68%

Mimo że deklaracje badanych dotyczące ich udziału w wyborach są po części niezgodne ze stanem faktycznym, na ich podstawie można wnioskować, które grupy społeczne najliczniej stawily się przy urnach, a w których była największa absencja wyborcza. Społeczno-demograficzne zróżnicowanie udziału w różnego rodzaju wyborach i referendach charakteryzuje się pewnymi (obserwowanymi w kolejnych głosowaniach) prawidłowościami. Podobnie jak w przypadku innych głosowań, w lipcu z prawa wyborczego w najmniejszym stopniu skorzystali ludzie młodzi – od 18 do 24 roku życia (58% z nich deklaruje, że wzięło udział w II turze wyborów) oraz w wieku 25 – 34 lata (54%). Liczniej niż przeciętnie do lokali wyborczych udali się badani powyżej 45 roku życia, szczególnie wielu wyborców było wśród osób mających od 55 do 64 lat (79%). Stosunkowo najczęściej w wyborach uczestniczyli mieszkańcy miast liczących od 101 tys. do 500 tys. ludności (78%) i większych (76%), najrzadziej zaś mieszkańcy najmniejszych miast, nieprzekraczających 20 tys. ludności (55%). Tradycyjnie już deklaracje udziału w wyborach wiążą się ze statusem społeczno-ekonomicznym badanych. Czwartego lipca do urn poszło więc – według własnych deklaracji – 61% respondentów z wykształceniem podstawowym, 57% z zasadniczym zawodowym i 84% mających wyższe wykształcenie. Wśród osób najgorzej sytuowanych (o miesięcznych dochodach *per capita* do 500 zł) udział w ostatnim głosowaniu

² Por. komunikat CBOS „Preferencje w wyborach prezydenckich”, czerwiec 2010.

zadeklarowała ponad połowa (57%), podczas gdy wśród najlepiej sytuowanych (o miesięcznych dochodach *per capita* powyżej 1500 zł) do urn poszła zdecydowana większość (81%). Spośród grup społeczno-zawodowych w głosowaniu udział wzięli najczęściej przedstawiciele kadry kierowniczej oraz specjaliści (84%) i pracownicy administracyjno-biurowi (79%), rzadziej niż przeciętnie głosowali robotnicy wykwalifikowani (54%) i niewykwalifikowani (59%). Wśród niepracujących do urn poszli przede wszystkim emeryci (79%), najrzadziej – uczniowie i studenci (52%).

Deklaracje badanych dotyczące udziału w wyborach różnicuje religijność. Do lokali wyborczych najliczniej udali się ci, którzy przynajmniej raz w tygodniu uczestniczą w praktykach religijnych (75%), najmniej chętnie zaś głosowali w ogóle niepraktykujący (56%).

DEKLARACJE DOTYCZĄCE POPARCIA DLA POSZCZEGÓLNYCH KANDYDATÓW

Nieścisłości wynikające z deklaracji częściowo niezgodnych z rzeczywistymi zachowaniami dotyczą nie tylko frekwencji, ale także poziomu poparcia dla poszczególnych kandydatów. Przy czym deklaracje odnoszące się do głosowania w I turze są bliższe rzeczywistym wynikom niż deklaracje dotyczące głosowania w II turze. Rozbieżności między deklaracjami a faktycznymi zachowaniami przy urnach pokazują, że wyborcy chętnie przyznają się do głosowania na Bronisława Komorowskiego, natomiast mają tendencję do ukrywania poparcia dla Jarosława Kaczyńskiego. Głosowanie na Bronisława Komorowskiego deklaruje 59% wyborców z II tury, a zatem o 6 punktów procentowych więcej, niż faktycznie uzyskał on w wyborach. Z kolei do udzielenia poparcia Jarosławowi Kaczyńskiemu przyznało się 37% wyborców – o 10 punktów mniej niż w rzeczywistości otrzymał on w II turze. Rozbieżności między faktycznym wynikiem wyborów a składanymi *ex post* deklaracjami obserwujemy przy okazji każdego wyborów. Zwycięzca wyborów (kandydat na prezydenta czy też partia polityczna w przypadku wyborów parlamentarnych) zwykle otrzymuje w sondażach wyższe poparcie niż to, które faktycznie uzyskuje w głosowaniu.

Tabela 2

Kandydaci	Wyniki głosowania w I turze wyborów prezydenckich	
	deklaracje powyborcze	dane PKW
	w procentach	
Marek Jurek	0,4	1,06
Jarosław Kaczyński	32,2	36,46
Bronisław Komorowski	42,7	41,54
Janusz Korwin-Mikke	1,7	2,48
Andrzej Lepper	0,5	1,28
Kornel Morawiecki	0,0	0,13
Grzegorz Napieralski	15,3	13,68
Andrzej Olechowski	1,1	1,44
Waldemar Pawlak	2,1	1,75
Bogusław Ziętek	0,3	0,18
Trudno powiedzieć	0,9	-
Odmowa odpowiedzi	3,0	-

Tabela 3

Kandydaci	Wyniki głosowania w II turze wyborów prezydenckich	
	deklaracje powyborcze	dane PKW*
	w procentach	
Jarosław Kaczyński	37,2	46,99
Bronisław Komorowski	58,8	53,01
Oddał(a)m głos nieważny, na żadnego z nich	1,1	-
Trudno powiedzieć	0,5	-
Odmowa odpowiedzi	2,4	-

* Odsetki głosów ważnych

Profil społeczno-demograficzny wyborców obu głównych rywali w wyborach prezydenckich dość znacznie się różni. Elektorat Bronisław Komorowskiego był młodszy, bardziej wielkomięjski, lepiej wykształcony i sytuowany. Z kolei Jarosław Kaczyński uzyskał ponadprzeciętne poparcie wśród ludzi starszych, mieszkańców wsi i małych miast, osób z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym oraz respondentów gorzej sytuowanych (zob. tabele aneksowe).

Wybór, na kogo głosować, był w znacznym stopniu wyborem światopoglądowym. Czynnikiem, który w większym stopniu niż wymienione wyżej cechy położenia w strukturze społeczno-demograficznej określał decyzje wyborcze, była religijność. Im częstsze deklaracje udziału w praktykach religijnych, tym wyższe poparcie dla Jarosława Kaczyńskiego i odwrotnie – słabsza religijność sprzyjała głosowaniu na Bronisława Komorowskiego.

Tabela 4

Udział w praktykach religijnych	Na kogo głosował Pan(i) w II turze wyborów prezydenckich?				
	Na Bronisława Komorowskiego	Na Jarosława Kaczyńskiego	Oddając głos nieważny, na żadnego z nich	Trudno powiedzieć	Odmowa odpowiedzi
	w procentach				
Kilka razy w tygodniu	28	65	3	0	3
Raz w tygodniu	49	48	0	1	2
1-2 razy w miesiącu	63	34	1	0	3
Kilka razy w roku	72	23	3	0	1
W ogóle nie uczestniczy	89	4	3	0	4

Istotne znaczenie dla decyzji osób głosujących w II turze miały także autoidentyfikacje polityczne. Kandydat PO zyskał poparcie zdecydowanej większości zwolenników lewicy (80%) i przeważającej części osób określających swoje poglądy polityczne jako centrowe (65%). Z kolei kandydat PiS wygrał wśród osób identyfikujących się z prawicą (53%).

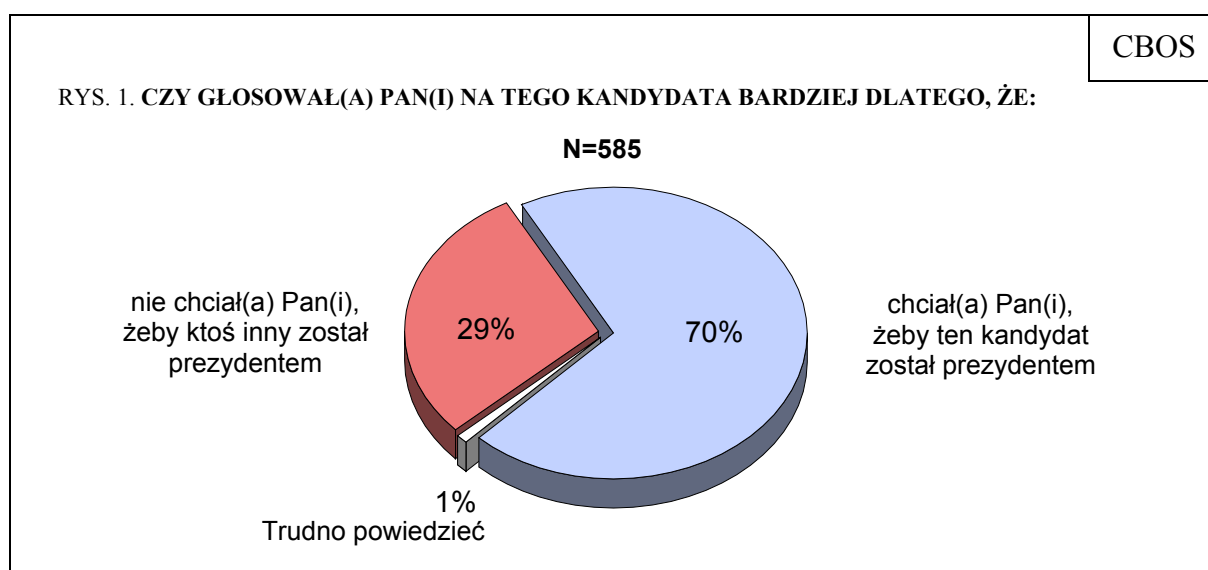
Przed II turą wyborów często stawiano sobie pytanie o możliwości poszerzenia elektoratu przez obu kontrkandydatów, przejęcia głosów polityków, którzy odpadli już z wyborczej rywalizacji, i przyciągnięcia nowych wyborców. Jak pokazują wyniki wyborów, w większym stopniu udało się to Bronisławowi Komorowskiemu. Z naszych danych wynika, że mniej niż dwie trzecie jego elektoratu z II tury stanowią osoby, które poparły go także w I turze. Pozostali to w większości wyborcy innych kandydatów, przede wszystkim Grzegorza Napieralskiego. Z kolei w elektoracie Jarosława Kaczyńskiego jego zwolennicy z I tury stanowili blisko trzy czwarte ogółu. Liderowi PiS w II turze udało się raczej pozyskać głosy wcześniej niegłosujących, niż skłonić wyborców innych kandydatów do udzielenia mu swojego poparcia.

Tabela 5

Wyborcy z II tury	Deklaracje dotyczące I tury					
	wyborcy Jarosława Kaczyńskiego	wyborcy Bronisława Komorowskiego	wyborcy Grzegorza Napieralskiego	wyborcy innych kandydatów	trudno powiedzieć/ odmowa odpowiedzi	niegłosujący
	w procentach					
Jarosława Kaczyńskiego	74	0	5	4	2	15
Bronisława Komorowskiego	2	64	16	5	0	13

GŁOSOWANIE ZA CZY PRZECIW

Podjmując decyzję, na kogo oddać głos, wyborcy kierują się różnymi przesłankami. Nie zawsze pierwszoplanowym motywem jest sympatia i uznanie dla popieranego kandydata, niekiedy ważniejsze staje się niedopuszczenie do wygranej nie lubianego przez siebie polityka. Większość uczestniczących w II turze deklaruje, że oddała głos na danego kandydata, ponieważ chciała, aby to właśnie on objął urząd Prezydenta RP. W przypadku 29% wyborców głosowanie miało charakter negatywny, czyli było motywowane niechęcią do jednego z kandydatów.

Głosowanie negatywne miało istotniejsze znaczenie w przypadku wyborców Bronisława Komorowskiego. Ponad jedna trzecia osób deklarujących, że w II turze poparła kandydata PO (36%), kierowała się nie tyle przekonaniem do jego kandydatury, ile niechęcią do Jarosława Kaczyńskiego. W przypadku wyborców kandydata PiS tego rodzaju motywacja odgrywała znacznie mniejszą rolę – dotyczyła niespełna jednej piątej z nich (18%).

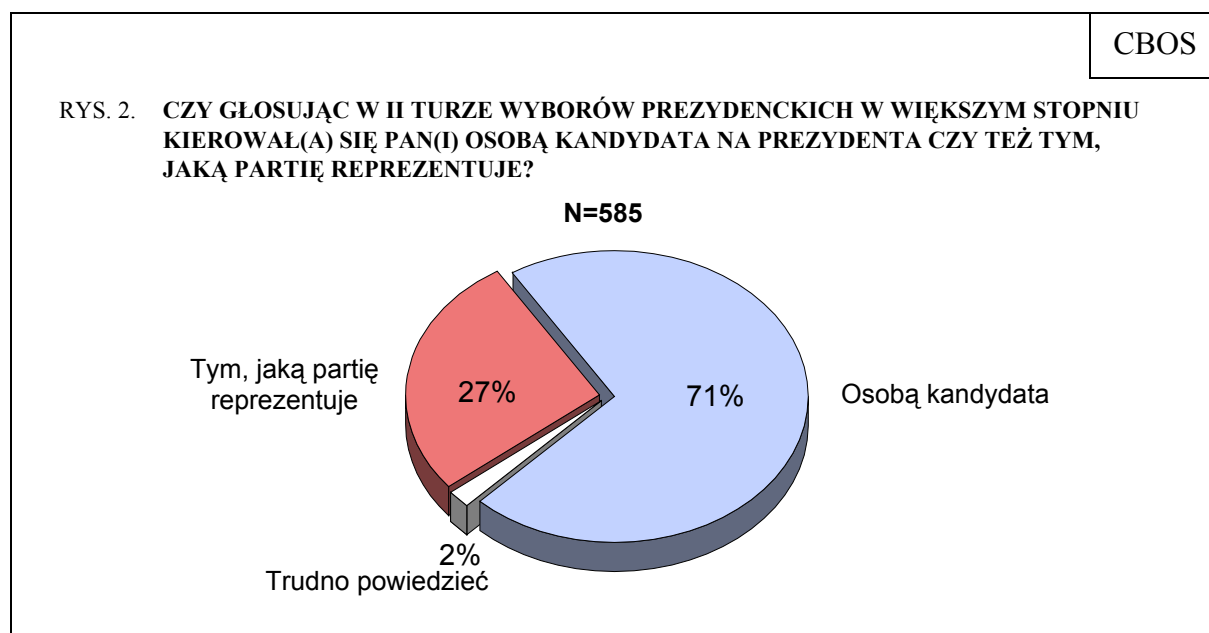
Tabela 6

Wyborcy z II tury	Czy głosował(a) Pan(i) na tego kandydata bardziej dlatego, że:		
	chciał(a) Pan(i), żeby ten kandydat został prezydentem	nie chciał(a) Pan(i), żeby ktoś inny został prezydentem	Trudno powiedzieć
w procentach			
Jarosława Kaczyńskiego	81	18	1
Bronisława Komorowskiego	63	36	1

GŁOSOWANIE NA OSOBĘ CZY NA PARTIĘ

Wybory prezydenckie są bardziej spersonalizowane niż wybory parlamentarne. Kampania przedwyborcza ma zatem w głównej mierze charakter wizerunkowy, w mniejszym stopniu zaś programowy. Tym bardziej że w Polsce kompetencje prezydenta są ograniczone, w praktyce ma on większe możliwości blokowania niechcianych rozwiązań niż przeforsowywania własnych inicjatyw legislacyjnych (szczególnie, jeśli wywodzi się z ugrupowania opozycyjnego wobec rządu i większości parlamentarnej).

Zdecydowana większość głosujących w II turze deklaruje, że podejmując decyzję, kogo poprzeć, kierowała się przede wszystkim osobą kandydata, a nie jego partyjną przynależnością. Niemniej jednak odsetek wyborców, którzy brali pod uwagę głównie rekomendację partyjną, wydaje się – biorąc pod uwagę charakter wyborów prezydenckich – całkiem spory. Głosowanie raczej na partię niż na osobę może świadczyć o pewnym dystansie wobec wybieranego kandydata, przy zachowaniu lojalności w stosunku do popieranej partii.

Mogłoby się wydawać, że głosowanie na osobę powinno odgrywać większą rolę w przypadku elektoratu Jarosława Kaczyńskiego, ponieważ po śmierci Lecha Kaczyńskiego był on naturalnym i dla wielu jedynym kandydatem PiS na prezydenta. Jego prezydentura gwarantować miała kontynuowanie polityki zmarłego prezydenta. Inaczej było w przypadku Bronisława Komorowskiego, który – po zaskakującej dla opinii publicznej decyzji premiera

Donalda Tuska o rezygnacji ze startu w wyborczej rywalizacji – został wyłoniony w prawyborach w PO jako kandydat tej partii na najwyższy urząd w państwie. Co ciekawe, deklaracje wyborców obu kandydatów dotyczące tego, czy głosując kierowali się raczej zaletami osobistymi kandydata czy też rekomendacją partii, którą reprezentowali, niemal się od siebie nie różnią.

Tabela 7

Wyborcy z II tury	Czy głosując w II turze wyborów prezydenckich w większym stopniu kierował(a) się Pan(i) osobą kandydata na prezydenta czy też tym, jaką partię reprezentuje?		
	Osobą kandydata	Tym, jaką partię reprezentuje	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Jarosława Kaczyńskiego	71	28	1
Bronisława Komorowskiego	71	25	3

Raczej na partię niż na osobę wyraźnie częściej głosowali wyborcy, którzy kierowali się w większym stopniu niechęcią do jednego z kandydatów niż poparciem dla jego kontrkandydata, w przeciwieństwie do tych, którzy oddali głos na wybraną osobę z pełnym przekonaniem.

Tabela 8

Czy głosując w II turze wyborów prezydenckich w większym stopniu kierował(a) się Pan(i) osobą kandydata na prezydenta czy też tym, jaką partię reprezentuje?	Czy głosował(a) Pan(i) na tego kandydata bardziej dlatego, że:		
	chciał(a) Pan(i), żeby ten kandydat został prezydentem	nie chciał(a) Pan(i), żeby ktoś inny został prezydentem	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Osobą kandydata	75	24	1
Tym, jaką partię reprezentuje	56	43	1
Trudno powiedzieć	62	30	8

PRZYCZYNY ABSENCJI WYBORCZEJ

Osoby, które nie wzięły udziału w lipcowym głosowaniu (a więc w II turze wyborów prezydenckich), zapytaliśmy o przyczyny ich decyzji. Duża grupa niegłosujących (ogółem 40%) tłumaczy nieobecność przy urnach względami obiektywnymi, niezależnymi od ich woli, wskazując, że nie tyle nie chcieli, ile nie mogli głosować. Najczęściej jako powód absencji wyborczej podawano pracę lub wyjazd poza miejsce zamieszkania (23%), nieco rzadziej – zły stan zdrowia (17%).

Deklaracje pozostałych respondentów wskazują, że rezygnacja z udziału w głosowaniu to w dużej mierze wyraz dystansu do polityki w ogóle. Swoją wyborczą absencję bowiem wyjaśniają oni najczęściej brakiem zainteresowania polityką (22%). Mniej osób tłumaczy nieuczestniczenie w głosowaniu niedostosowaniem oferty wyborczej do oczekiwań, stwierdzając, że żaden z kandydatów, którzy przeszli do II tury, nie miał odpowiedniego programu (14%).

Pewną rolę w decyzji o niegłosowaniu odegrał także brak poczucia podmiotowości obywatelskiej. Więcej niż co dziesiąty niegłosujący (11%) deklaruje, że nie poszedł na wybory, ponieważ – jego zdaniem – pojedynczy głos niczego nie zmieni, nie ma wpływu na wynik wyborów.

Stosunkowo małe znaczenie dla absencji wyborczej miała chęć wyrażenia dezaprobaty sposobu rządzenia w naszym kraju – tylko nieliczne osoby potraktowały wybory prezydenckie jako okazję do zaprotestowania przeciwko temu.

CBOS	
Powiedział(a) Pan(i) poprzednio, że nie brał(a) udziału w II turze wyborów prezydenckich. Proszę wskazać najważniejszy powód swojej decyzji	N=277
Nie głosowałem(a)m ze względu na pracę lub wyjazd	23%
Nie głosowałem(a)m, ponieważ polityka mnie nie interesuje	22%
Nie głosowałem(a)m ze względu na stan zdrowia	17%
Nie głosowałem(a)m, ponieważ żaden z kandydatów nie ma odpowiedniego programu	14%
Nie głosowałem(a)m, ponieważ pojedynczy głos i tak niczego nie zmieni	11%
Nie głosowałem(a)m, żeby zaprotestować przeciwko sposobowi rządzenia w naszym kraju	6%
Nie głosowałem(a)m, ponieważ nie czułem(a)m się dostatecznie poinformowany(a) o tych wyborach	2%
Nie głosowałem(a)m, ponieważ moi bliscy namawiali mnie do poparcia różnych kandydatów	1%
Trudno powiedzieć	3%

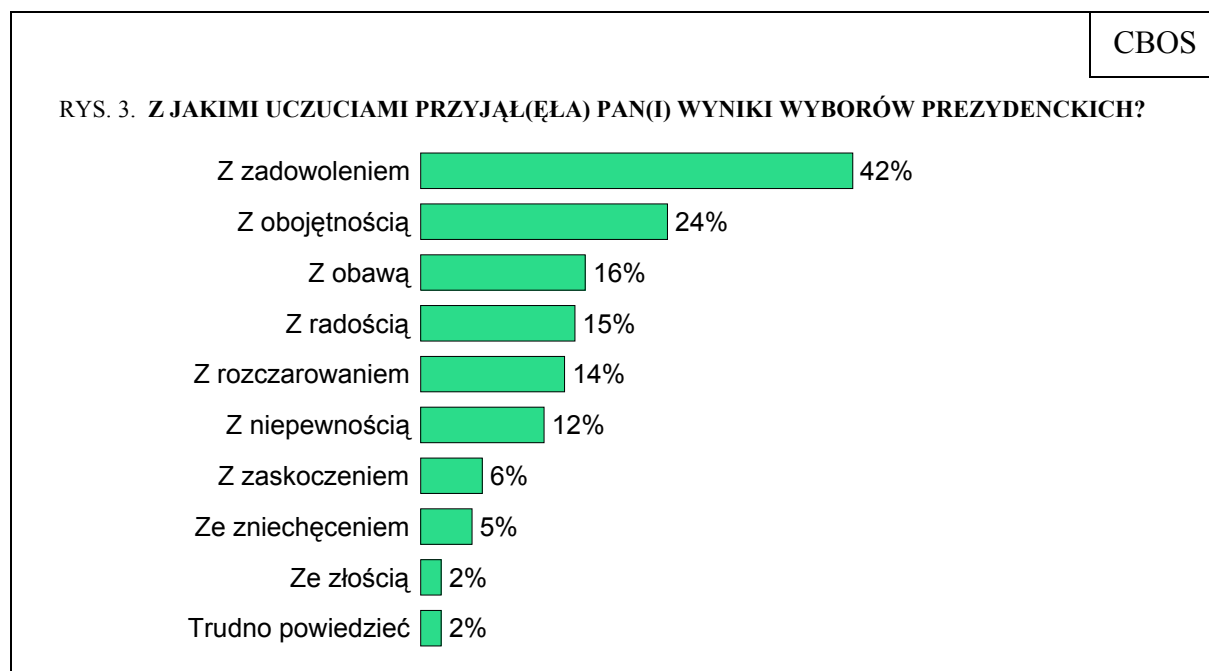
REAKCJE NA WYNIK WYBORÓW

Wybór Bronisława Komorowskiego na urząd Prezydenta RP wzbudził na ogół pozytywne reakcje społeczne. Najwięcej osób (42%) opisuje swoje odczucia po wygranej kandydata PO jako zadowolenie. Wyraźnie mniej (15%) przeżywało to wydarzenie silniej, wyrażając radość z wyboru Bronisława Komorowskiego.

Spośród emocji negatywnych najwięcej osób doświadczało obawy (16%) i rozczarowania (14%) rezultatem wyborów. Do uczuć pozytywnych nie należy też niepewność, która towarzyszyła dosyć sporej grupie (12%).

Wynik wyborów prezydenckich nie był niespodzianką. Na wygraną Bronisława Komorowskiego wskazywały przedwyborcze badania opinii publicznej. Nic zatem dziwnego, że niewiele osób spodziewało się innego wyniku wyborów i przyznaje, że było zaskoczonych zwycięstwem Bronisława Komorowskiego (6%).

Za znaczny należy natomiast uznać odsetek osób, które przyjęły wynik wyborów z obojętnością. Na wygraną Bronisława Komorowskiego bez emocji zareagował niemal co czwarty dorosły Polak (24%). Tak duży poziom obojętności wskazuje, że temperatura emocji politycznych towarzyszących kampanii i wyborom prezydenckim nie była zbyt wysoka.

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Wśród wyborców Bronisława Komorowskiego dominowały, co zrozumiałe, zadowolenie i radość z wyniku wyborów. Głosujący na Jarosława Kaczyńskiego najczęściej wyrażali rozczarowanie i obawę, stosunkowo często towarzyszyła im także niepewność. Warto zwrócić uwagę, że tylko niewiele więcej niż co dziesiąty wyborca kandydata PiS deklaruje, że był zaskoczony wynikiem wyborów.

Tabela 9

Z jakimi uczuciami przyjął(ęła) Pan(i) wyniki wyborów prezydenckich?	Wskazania wyborców z II tury	
	Bronisława Komorowskiego	Jarosława Kaczyńskiego
	w procentach	
Z zadowoleniem	83	4
Z radością	31	3
Z obojętnością	9	17
Z niepewnością	7	17
Z obawą	7	35
Z zaskoczeniem	4	11
Z rozczarowaniem	1	45
Ze zniechęceniem	0	10
Ze złością	0	8
Trudno powiedzieć	0	2

Ostatnie badania pokazują prawidłowości znane już z wcześniejszych sondaży powyborczych. Polacy chętnie przyznają się do udziału w wyborach, nawet jeżeli w rzeczywistości w ogóle w nich nie uczestniczyli. Innym znanym z badań zjawiskiem, jest efekt „przyłączania się” do zwycięzcy – odsetek osób deklarujących oddanie głosu na Bronisława Komorowskiego jest wyższy niż poparcie, jakie faktycznie uzyskał on w wyborach prezydenckich. Efekt ten wzmocnia widoczna w badaniach zarówno przedwyborczych, jak i powyborczych niechęć do ujawniania poparcia dla Jarosława Kaczyńskiego przez część jego elektoratu.

Mimo poprawy społecznego wizerunku Jarosława Kaczyńskiego po smoleńskiej katastrofie, co przełożyło się na wysokie poparcie, jakie uzyskał w wyborach prezydenckich, polityk ten ma nadal znaczny elektorat negatywny. Wyborcy Bronisława Komorowskiego z II tury dwukrotnie częściej niż wyborcy Jarosława Kaczyńskiego deklarują, że podejmując decyzję, na kogo oddać głos, kierowali się chęcią niedopuszczenia do wygranej nielubianego przez siebie polityka.

Opracowała
Beata ROGUSKA

Tabela 1

		Czy brał(a) Pan(i) udział w II turze wyborów prezydenckich 4 lipca?				Liczba osób
		Tak	Nie	Odmowa odpowiedzi	Nie dotyczy, nie miało(a)m ukończonych 18 lat	
		%	%	%	%	
Ogółem		68	31	0	1	899
Płeć	Mężczyźni	65	34	0	1	427
	Kobiety	71	28	1	1	472
Wiek	18-24 lata	58	37		5	121
	25-34	54	46			164
	35-44	66	33	1		137
	45-54	73	26	1	0	162
	55-64	79	20	1		149
	65 lat i więcej	75	24	0		167
Miejsce zamieszkania	Wieś	65	33	1	1	345
	Miasto do 20 tys.	55	44		1	118
	20-100 tys.	69	31	1		169
	101-500 tys.	78	21		1	145
	501 tys. i więcej mieszk.	76	24			120
Wykształcenie	Podstawowe	61	36	0	2	228
	Zasadnicze zawodowe	57	42	0	0	229
	Średnie	74	25	0		306
	Wyższe	84	15	1		136
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	84	14	2		65
	Średni personel, technicy	70	30			29
	Pracownicy adm.-biurowi	79	21			60
	Pracownicy usług	68	32			68
	Robotnicy wykwalifikowani	54	46			108
	Robotnicy niewykwalifik.	59	41			50
	Rolnicy	70	30			48
	Pracujący na własny rach.	73	27			36
Bierni zawodowo	Renciści	65	34	1		62
	Emeryci	79	21			202
	Uczniowie i studenci	52	40		8	70
	Bezrobotni	59	40		1	50
	Gospodynie domowe i inni	58	39	3		51
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	76	23	0		127
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	66	34			85
	sekt. pryw. poza rolnict.	64	35	0		195
	prywatnym gosp. rolnym	68	32			48
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	57	42		1	144
	501-750	66	34			127
	751-1000	67	32		1	169
	1001-1500	75	24		1	150
	Powyżej 1500 zł	81	19		1	131
Ocena własnych war. mater.	Złe	60	37	1	2	133
	Średnie	68	31	0	1	412
	Dobre	71	28	0	0	354
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	76	20	4		39
	Raz w tygodniu	75	24	0	1	414
	1-2 razy w miesiącu	61	36	1	2	133
	Kilka razy w roku	64	36		0	204
	W ogóle nie uczestniczy	56	43	1		108
Poglądy polityczne	Lewica	75	25	0		164
	Centrum	65	32	1	2	296
	Prawica	76	23	1	0	269
	Trudno powiedzieć	53	47			170

Tabela 2

		Na kogo Pan(i) głosował(a) w II turze wyborów prezydenckich 4 lipca?					Liczba osób
		Na Bronisława Komorowskiego	Na Jarosława Kaczyńskiego	Oddał(a)m głos nieważny, na żadnego z nich	Trudno powiedzieć	Odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		59	37	1	1	2	612
Płeć	Mężczyźni	63	32	2	1	2	278
	Kobiety	55	41	0	0	3	334
Wiek	18-24 lata	63	37				70
	25-34	78	17	2	2	2	89
	35-44	62	35			3	91
	45-54	57	37	1		6	118
	55-64	55	42	2	0	0	118
	65 lat i więcej	46	50	2	1	2	125
Miejsce zamieszkania	Wieś	47	48	0	1	4	224
	Miasto do 20 tys.	43	56			2	65
	20-100 tys.	65	31	2		2	116
	101-500 tys.	73	24	2	0	1	114
	501 tys. i więcej mieszk.	74	22	1		3	92
Wykształcenie	Podstawowe	46	50		1	3	139
	Zasadnicze zawodowe	49	46	1	1	3	131
	Średnie	63	32	2		2	228
	Wyższe	77	21	1	0	1	114
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	81	18			1	55
	Średni personel, technicy	76	16	9			21
	Pracownicy adm.-biurowi	72	23			4	47
	Pracownicy usług	64	30	3		3	46
	Robotnicy wykwalifikowani	57	40			2	58
	Robotnicy niewykwalifik.	49	46			5	29
	Rolnicy	36	58			7	33
	Pracujący na własny rach.	66	28		6		27
Bierni zawodowo	Renciści	54	39		2	5	40
	Emeryci	49	48	2		1	160
	Uczniowie i studenci	72	28				36
	Bezrobotni	50	42		2	5	30
	Gospodynie domowe i inni	60	40				30
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	66	28	2		4	97
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	72	25	2		2	56
	sekt. prywat. poza rolnict.	67	30	1	1	1	125
	prywatnym gosp. rolnym	41	53			7	33
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	38	58		2	2	83
	501-750	49	48	1		1	85
	751-1000	57	40	1		2	114
	1001-1500	61	35	3		1	113
	Powyżej 1500 zł	77	20	1	1	1	106
Ocena własnych war. mater.	Złe	49	46	1		4	80
	Średnie	53	42	1	1	3	279
	Dobre	68	29	1	1	1	252
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	28	65	3		3	30
	Raz w tygodniu	49	48		1	2	310
	1-2 razy w miesiącu	63	34	1		3	81
	Kilka razy w roku	72	23	3	0	1	130
	W ogóle nie uczestniczy	89	4	3		4	61
Poglądy polityczne	Lewica	80	16	4			122
	Centrum	65	31			4	193
	Prawica	44	53	1	0	2	205
	Trudno powiedzieć	51	43		3	3	91

Tabela 3

		Z jakimi uczuciami przyjął(ęła) Pan(i) wyniki wyborów prezydenckich?					
		Z radością	Z zadowoleniem	Z zaskoczeniem	Z niepewnością	Z rozczarowaniem	Ze zniechęceniem
		%	%	%	%	%	%
Ogółem		15	42	6	12	14	5
Płeć	Mężczyźni	11	41	5	10	13	5
	Kobiety	18	43	6	13	16	4
Wiek	18-24 lata	19	35	7	19	18	3
	25-34	17	46	4	11	9	3
	35-44	12	42	5	5	17	5
	45-54	10	47	10	15	13	4
	55-64	16	42	2	15	17	4
	65 lat i więcej	16	37	5	5	15	7
Miejsce zamieszkania	Wieś	11	34	6	13	16	6
	Miasto do 20 tys.	8	29	7	10	17	8
	20-100 tys.	18	48	5	9	13	3
	101-500 tys.	20	54	6	12	12	4
	501 tys. i więcej mieszk.	23	54	2	11	11	1
Wykształcenie	Podstawowe	12	32	8	13	14	5
	Zasadnicze zawodowe	11	32	7	9	18	8
	Średnie	18	47	4	13	16	3
	Wyższe	20	62	2	9	7	3
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	19	66	3	9	8	
	Średni personel, technicy	9	64		16	12	3
	Pracownicy adm.-biurowi	17	52		11	9	3
	Pracownicy usług	19	37	7	11	15	
	Robotnicy wykwalifikowani	10	37	4	12	13	9
	Robotnicy niewykwalifik.	9	40	12	7	20	6
	Rolnicy	16	28	4	14	16	10
Pracujący na własny rach.	18	53	5	6	12		
Bierni zawodowo	Renciści	13	37	9	12	17	6
	Emeryci	18	40	4	9	14	6
	Uczniowie i studenci	20	38	8	24	14	3
	Bezrobotni	10	37	10	18	17	4
	Gospodynie domowe i inni	5	34	9	7	22	2
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	13	48	6	13	11	2
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	17	50	6	13	14	4
	sekt. pryw. poza rolnict.	15	47	3	8	14	4
	prywatnym gosp. rolnym	16	32	2	14	18	9
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	10	31	10	16	18	3
	501-750	9	34	9	11	18	5
	751-1000	12	38	4	8	18	9
	1001-1500	24	48	4	11	13	3
	Powyżej 1500 zł	18	62	2	8	8	1
Ocena własnych war. mater.	Złe	11	27	7	10	26	8
	Średnie	12	39	5	11	13	5
	Dobre	19	51	5	12	11	3
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	7	24	3	14	28	13
	Raz w tygodniu	15	40	7	14	17	4
	1-2 razy w miesiącu	10	40	5	17	11	2
	Kilka razy w roku	18	46	7	6	12	4
	W ogóle nie uczestniczy	16	52	1	6	7	5
Poglądy polityczne	Lewica	19	57	3	10	7	5
	Centrum	17	41	7	14	10	2
	Prawica	15	41	7	9	25	6
	Trudno powiedzieć	7	29	4	12	12	5

Tabela 3 (cd.)

		Z jakimi uczuciami przyjął(ęła) Pan(i) wyniki wyborów prezydenckich?					Liczba osób
		Ze złością	Z obawą	Z obojętnością	Trudno powiedzieć	Odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		2	16	24	2	0	899
Płeć	Mężczyźni	2	14	29	2	0	427
	Kobiety	3	17	19	2	0	472
Wiek	18-24 lata	2	17	27	4		121
	25-34	1	12	31	1		164
	35-44	2	21	20	1	0	137
	45-54	2	17	19		1	162
	55-64	4	16	22	1	0	149
	65 lat i więcej	3	14	23	6	1	167
Miejsce zamieszkania	Wieś	3	17	26	3	0	345
	Miasto do 20 tys.	6	12	33	3	1	118
	20-100 tys.	1	15	23	1		169
	101-500 tys.	1	17	12	1	1	145
	501 tys. i więcej mieszk.	2	18	22	1		120
Wykształcenie	Podstawowe	3	14	29	4		228
	Zasadnicze zawodowe	2	15	30	1	0	229
	Średnie	3	15	18	1	1	306
	Wyższe	1	20	16	2	0	136
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	2	18	14	4		65
	Średni personel, technicy	3	12	16	3		29
	Pracownicy adm.-biurowi		12	25		1	60
	Pracownicy usług	1	16	26	5		68
	Robotnicy wykwalifikowani	2	14	28		0	108
	Robotnicy niewykwalifik.	3	15	24	3		50
	Rolnicy	6	24	24			48
Pracujący na własny rach.	2	20	23		3	36	
Bierni zawodowo	Renciści		6	32	3	2	62
	Emeryci	3	16	21	3		202
	Uczniowie i studenci	1	19	27	2		70
	Bezrobotni	9	14	23			50
	Gospodynie domowe i inni		22	24			51
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	3	15	21	1	0	127
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	1	17	18			85
	sekt. pryw. poza rolnict.	2	14	26	2	1	195
	prywatnym gosp. rolnym	5	21	20	3		48
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	3	16	26	3		144
	501-750	2	13	32	1		127
	751-1000	2	20	20	2		169
	1001-1500	2	14	18	2		150
	Powyżej 1500 zł	1	19	25	1		131
Ocena własnych war. mater.	Złe	5	16	23	3		133
	Średnie	3	16	27	2	1	412
	Dobre	1	16	21	2	0	354
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	5	16	23	2		39
	Raz w tygodniu	3	17	20	2	0	414
	1-2 razy w miesiącu	2	14	24	3	1	133
	Kilka razy w roku	2	16	28	2	1	204
	W ogóle nie uczestniczy	1	14	30	3		108
Poglądy polityczne	Lewica	1	13	22	1	1	164
	Centrum	2	12	26	2		296
	Prawica	4	21	15	1		269
	Trudno powiedzieć	2	17	34	4	1	170